

Binnenstadsvisie Leerdam

Gemeente Vijfheerenlanden

colofon

projectnaam
**Binnenstadvisie
Leerdam**

datum
25 april 2022

projectnummer
P04334

opdrachtgever
**Gemeente
Vijfheerenlanden**

BRO
projectleider
JCJV
projectteam
DBo, LV

bron Kافت
BRO

BRO
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
T +31 (0)411 850 400
E info@bro.nl
www.bro.nl

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Doel en resultaat	3
1.3 Proces en participatie	3
1.4 Leeswijzer	4
2 Analyse en opgaven	5
2.1 Hoofdpunten analyse	5
2.2 Hoofdogaven binnenstad	5
3 Toekomstvisie	6
3.1 Positionering en perspectief	6
3.2 Toekomstvisie voor de binnenstad	6
4 Uitwerking visie op hoofdlijnen	7
4.1 Compact kernwinkelgebied met onderscheidende deelgebieden	7
4.2 Aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied	9
4.3 Versterken recreatie en toerisme ("extra glans")	12
4.4 Goed bereikbaar en balans in verschillende vervoerswijzen	13
4.5 Samenwerking betrokken partijen	15
5 Visie op deelgebieden	17
6 Aan de slag!	22

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Leerdam heeft een bijzondere binnenstad en dat moet zo blijven. De detailhandelsvisie voor Leerdam stamt uit 2011, waarbij nog niet werd geanticipeerd op een krimpend winkel-aanbod. Tegelijkertijd is er een grote belangstelling voor nieuwe woningen. De gemeente Vijfheerenlanden heeft in 2020 een detailhandelsvisie laten opstellen. Eén van de actiepunten daaruit was een visie voor de binnenstad van Leerdam. Tegelijkertijd heeft de Wijkraad Centrum Leerdam in 2020 een notitie opgesteld om de binnenstad te verbeteren en een enquête gehouden over de Hoogstraat. Eind 2020/begin 2021 heeft de Wijkraad samen met onderzoeksbureau DTNP aanvullend enquêtes onder inwoners, ondernemers en bezoekers gehouden en gesprekken gevoerd met belangrijke personen. Met al deze informatie is bureau BRO aan de slag gegaan, samen met vertegenwoordigers uit de stad, om een binnenstadsvisie en uitvoeringsprogramma te maken. De uitkomsten van dit traject leest u in dit document.

1.2 Doel en resultaat

Doel is een integrale visie op de verandering van de binnenstad van Leerdam naar een (be)leefgebied, inclusief beoordelingskader voor nieuwe ruimtelijke initiatieven. Naast functies als detailhandel, horeca, dienstverlening, recreatie en cultuur is ook versterking van de woonfunctie essentieel. Ook aspecten als ruimtelijke en stedenbouwkundige kwaliteit, klimaatadaptatie, vergroening, gezond wonen en verblijven, en verkeer/parkeren zijn belangrijk.

Inspiratiedocument en toetsingskader

Deze visie is hét strategisch koersdocument voor de toekomst met verschillende doelen en ambities. De keuzes die samen met alle betrokken partijen zijn gemaakt, bepalen de investeringen en acties, met als doel een sterk, levendig en samenhangend centrumgebied, met een eigen identiteit, attractieve voorzieningen en een aantrekkelijk en gezond woon- en leefklimaat. Bestrijding van de (oplopende) leegstand is uiteraard ook belangrijk. Nadrukkelijk is de visie niet alleen een kader voor de gemeente, maar juist voor alle betrokkenen. De visie vormt de basis voor een toetsingskader voor nieuwe initiatieven en aanvragen (dit wordt uitgewerkt in het bestemmingsplan).

Uitvoering en fasering

Deze visie bevat niet alleen doelen en ambities, maar ook de wijze waarop in samenwerking met alle betrokken partijen deze doelen de komende jaren kunnen worden uitgevoerd. Aan een concrete visie met een duidelijk uitvoeringsprogramma, waarin de ambities zijn vertaald in concrete projecten en maatregelen, was namelijk behoefte bij zowel de gemeente als andere betrokken partijen. Verder moet worden benadrukt dat acties en maatregelen in samenwerking moeten worden uitgevoerd. Niet alleen de gemeente is aanzet om te investeren, maar ook ondernemers, vastgoedeigenaren en andere partijen moeten een bijdrage leveren. Alleen in onderlinge goede samenwerking kunnen de genoemde doelen en ambities worden bereikt.

Mate van concreetheid

Op basis van de behoefte van de gemeente en betrokken partijen is gekozen om de doelen, ambities en uitvoering zo concreet mogelijk te maken. Op sommige onderdelen is ver-

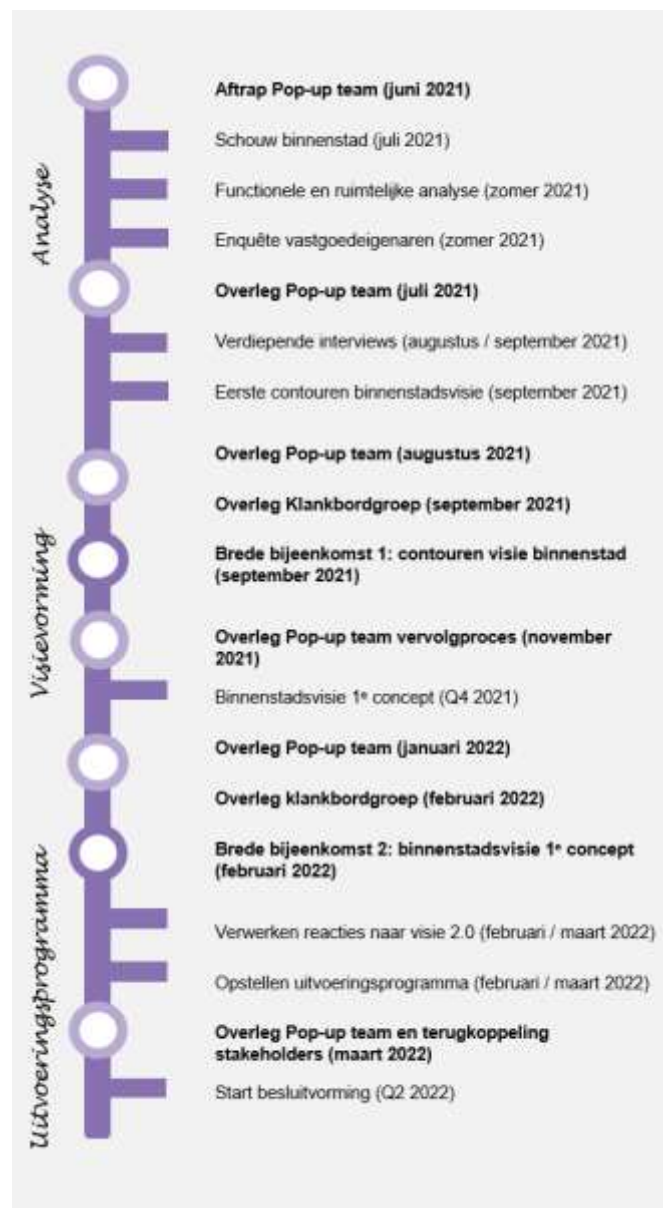
dere uitwerking noodzakelijk, bijvoorbeeld een stedenbouwkundige of juridische uitwerking. Indien dit aan de orde is, is dit benoemd in het uitvoeringsprogramma.

De binnenstadsvisie is voorlopig opgesteld in de huisstijl van adviesbureau BRO. In de besluitvormingsfase wordt de visie omgezet naar de huisstijl van de gemeente Vijfheerenlanden zodat het een gemeentelijk product wordt. Na besluitvorming door de gemeenteraad is het beleid definitief.

1.3 Proces en participatie

Om te komen tot de visie is een uitgebreid proces doorlopen (figuur 1). De volgende type bijeenkomsten stonden centraal:

- **Pop-up team:** het pop-up team is met regelmaat bijeengekomen om strategische vraagstukken en keuzes te bespreken en brede bijeenkomsten voor te bereiden. In het pop-up team was vertegenwoordigd: vertegenwoordiging van de gemeente en BRO.
- **Klankbordgroep:** er is een klankbordgroep samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers van belanghebbenden uit de stad, die adviseert en meeleeft. De klankbordgroep is meerdere keren bijeengekomen om concepten van de analyse en visie te bespreken en brede bijeenkomsten voor te bereiden. De klankbordgroep bestond uit vertegenwoordigers van de belangrijkste partijen in de binnenstad. In de klankbordgroep namen deel: gemeente, stadsmanager, Leerdamse Ondernemers Vereniging, Wijkraad Centrum Leerdam, lokale afvaardiging Koninklijke Horeca Nederland en BRO.
- **Brede bijeenkomst:** in het proces zijn twee brede bijeenkomsten georganiseerd waar alle belanghebbenden welkom waren, zoals bewoners, ondernemers en vastgoedeigenaren en andere betrokkenen. Het doel van deze sessies was om informatie op te halen over de ambities en om draagvlak voor keuzes te bekijken.

Figuur 1: Proces binnenstadsvisie Leerdam

De benodigde informatie voor de visie en het uitvoeringsprogramma komt niet alleen uit de overleggen en werksessies, maar ook uit een enquête onder vastgoedeigenaren (voor de resultaten zie de analyse behorend bij deze visie) en interviews met belangrijke personen.

Het visietraject bestond ongeveer uit drie fasen: analyse, visievorming en uitvoeringsprogramma. De zomerperiode stond in het teken van het ophalen van informatie:

- bestuderen van bestaande onderzoeken (waaronder de door de Wijkraad uitgevoerde onderzoeken en schouw);
- de relevante beleidskaders in beeld brengen;
- het uitzetten van een enquête onder vastgoedeigenaren in de binnenstad;
- een schouw in de binnenstad door gemeente en adviesbureau BRO;
- gesprekken met het ambtelijk pop-up team;
- interviews met diverse belanghebbenden uit de stad;
- samenstellen van en gesprekken met de klankbordgroep.

Vervolgens zijn de eerste hoofdlijnen voor de visie uitgewerkt. In september zijn de analyse en hoofdlijnen van de visie getoetst bij stakeholders. Hiervoor zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd: met het pop-up team, de klankbordgroep en een brede bijeenkomst die open stond voor een breed publiek (bewoners, ondernemers en vastgoedeigenaren en andere betrokkenen) en daarnaast het VHL-plein en de raadscommissie. Daarna is een eerste concept visie opgesteld die wederom besproken is met het pop-up team en klankbordgroep en tijdens een tweede brede bijeenkomst, in de eerste maanden van 2022 (door diverse personele mutaties heeft het proces een aantal maanden vertraging opgelopen). Opmerkingen daarop zijn verwerkt in de visie en met de opge-

haalde informatie is een eerste aanzet gedaan voor het uitvoeringsprogramma. Na vaststelling van de visie wordt dit verder uitgewerkt.

Tot slot hebben nogmaals bijeenkomsten met pop-up team en klankbordgroep plaatsgevonden. Op- en aanmerkingen op de visie en het uitvoeringsprogramma zijn verwerkt in de definitieve rapportage.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

- **Hoofdstuk 2: Analyse en opgaven** met een overzicht van de belangrijkste analyseresultaten en opgaven voor de binnenstad, als opstap naar de visie.
- **Hoofdstukken 3 en 4: Toekomstvisie en uitwerking op hoofdlijnen** stelt doelen, kaders en uitgangspunten voor de binnenstad als geheel en geeft de hoofdlijnen van de visie aan de hand van vijf speerpunten.
- **Hoofdstuk 5: Visie per deelgebied** is een concretisering van de visie op hoofdlijnen naar de verschillende deelgebieden (8) in de Leerdamse binnenstad. Dit hoofdstuk heeft een gebiedsgerichte insteek met doelen en ambities per deelgebied.
- **Hoofdstuk 6: Uitvoeringsprogramma**, met daarin een overzicht van de belangrijkste projecten.

2 Analyse en opgaven

Als opstap naar de visie is allereerst een analyse gemaakt van de binnenstad. Met vragen als: hoe staat de Leerdamse binnenstad ervoor? Wat gaat goed en wat kan beter? Welke elementen zijn sterk en waar liggen kansen voor versterking? De volledige analyse is te vinden in een afzonderlijk document. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten en opgaven voor de Leerdamse binnenstad genoemd.

2.1 Hoofdpunten analyse

- De Leerdamse binnenstad is op sommige dagen al een redelijk bruisende omgeving, met een mooi aanbod van winkels, cultuur en recreatiemogelijkheden in een historische omgeving aan het water. Tegelijkertijd komt het beeld naar voren van 'onbenutte potentie', met name door gebrek aan (kwaliteit van) aanbod en een rommelige uitstraling van panden (mede door leegstand, maar ook door gevelkwaliteit) en buitenruimte (veel verschillende reclame-uitingen, weinig groen en verblijfs- en speelplekken).
- Daarnaast staat de regionale winkelfunctie van de stad onder druk, mede door afnemende bezoekersaantallen en zaken, die weer het gevolg zijn van toename van online winkelen (een trend die verder versneld is in coronatijd), gebrek aan bedrijfsopvolging (veel voorkomend in plaatsen met een hoog aandeel zelfstandige ondernemers) en ontwikkelingen in de omgeving.
- Daardoor is er de komende jaren een transformatieopgave van ca. 5.500 – 6.750 m² bvo. Volgens de laatste Locatus-tellingen staan er momenteel 22 panden leeg (3.500 m² vvo). Op basis van gegevens van de gemeente blijkt dat een deel van die panden al getransformeerd wordt naar andere functies (waaronder wonen). Hoewel de leegstand lager is dan in benchmark-plaatsen

is een verdere toename de komende jaren te verwachten.

- Tegelijkertijd zijn er kansen te benutten om zowel de aantrekkelijkheid van de stad en de leefbaarheid te vergroten, als de lokale economie en werkgelegenheid te versterken. Hiervoor is het zaak enerzijds de lokale en sociale functie van de binnenstad te omarmen: het inwonertal van Leerdam neemt de komende jaren nog flink toe. Anderzijds is het wenselijk de toeristisch-recreatieve kwaliteiten verder te benutten. Nu de functie 'winkelen' steeds meer verdwijnt ligt de opgave in het levend houden van het centrum.
- De functie en uitstraling van de binnenstad als ontmoetingsgebied kunnen versterkt worden (met name rondom de Kerk en de Haven/waterfront) en het aanbod aan publieke functies is weinig gevarieerd. Daarnaast zijn impulsen in de ruimtelijke kwaliteit gewenst: in de verblijfskwaliteit, openbare ruimte, gevelkwaliteit en ruimte voor groen en spelen. Binnen het bovenstaande zijn gezondheid en duurzaamheid belangrijke aspecten.
- Vanuit de ambitie van de nieuwe functiemix en de binnenstad als ontmoetingsplek is er een druk op de ruimte en zijn keuzes nodig. Autoverkeer, fietsers, voetgangers en geparkeerde auto's, groen, terrassen en evenementen (waaronder de weekmarkt) 'strijden' immers om dezelfde ruimte. Gezocht moet worden naar een balans in mobiliteitsvormen, met waar nodig aanpassing van routing en parkeerregime. Leefbaarheid, aantrekkelijkheid, veiligheid, toegankelijkheid en duurzaamheid zijn hierin belangrijke aspecten. Ten aanzien van parkeren is een oplossing van belang die voorkomt dat parkeerdruk doorschuift naar omliggende woongebieden. Met name wijken Oost en Varsseveld hebben last van doorschuivende parkeerdruk.
- Ruimtelijk gezien lijkt de 'ankerstructuur' van de eerdere binnenstadsvisie achterhaald. Mede door gebrek aan

een publiekstrekker heeft het Dr. Reilinghplein zich niet ontwikkeld tot een ontmoetingsplein als beoogd, al is de uitstraling van het plein wel verbeterd door de recente herinrichting. Er zijn meerdere mogelijkheden, ideeën en meningen over de programmatische invulling van dit plein.

2.2 Hoofdoopgaven binnenstad

- De binnenstad als ontmoetings- en verblijfsplek met aantrekkelijk verblijfsklimaat, met focus op lokale inwoners, regio en toerisme.
- Een plek waar de lokale inwoners trots op zijn en dit ook uitdragen naar buiten.
- Een compact publiek kernwinkelgebied en passende transformatie naar een diversiteit aan publieksgerichte functies en wonen (alleen op de juiste plekken).
- Een duurzame, leefbare, gezonde en toegankelijke binnenstad, voor iedereen.
- Een grotere attractiviteit voor en bestedingen door recreanten en toeristen.
- Keuzes maken in verkeer en parkeren, zoeken naar een balans in verschillende verkeersstromen.

3 Toekomstvisie

3.1 Positionering en perspectief

De binnenstad van Leerdam is het hoofdwinkelgebied van de gemeente, samen met de binnenstad van Vianen. De binnenstad heeft nog altijd een bovenlokale aantrekkingskracht, maar de verzorgingsfunctie is de afgelopen jaren meer lokaal geworden en consumenten hebben zich geheroriënteerd op hun eigen stad. Ambitie voor de toekomst is om deze lokale verzorgingsfunctie te bestendigen. De focus ligt op de lokale inwoner en omliggende regio, met toerisme als een plus. De binnenstad is immers niet alleen interessant voor de eigen bewoners, maar is ook onderdeel van het toeristische product van de gemeente en moet daarom in staat zijn om bezoekers van verder weg aan te trekken.

3.2 Toekomstvisie voor de binnenstad

De Leerdamse binnenstad versterkt zich in 5-10 jaar als een verrassende en monumentale bestemming aan de Linge, met een prachtig rivierfront. Het voetgangsvriendelijke centrum is compact maar toch veelzijdig, met een menselijke maat, sfeervol, levendig en klantgericht. Mensen wonen er graag en bezoekers worden aangenaam verrast. Het woon-, leef- en ondernemersklimaat is prettig, gezond en veilig. Het centrum is duurzaam in alle opzichten.

Het aanbod van winkels, horeca, dienstverlening en cultuur is breed (binnen de economische kaders) en de leegstand beperkt. Leerdam heeft een verzorgingsfunctie voor de eigen inwoners en de regio, maar ook voor recreatieve bezoekers van grotere afstand. Je wandelt in korte tijd naar het fraaie buitengebied, met zowel natuur, water als cultuurhistorie.

Een plek om terug te keren!

LEERDAM EEN PLEK OM TERUG TE KEREN

Compact en onderscheidend

Goed georganiseerd

Aantrekkelijk ontmoeten en verblijven

Bereikbaar en toegankelijk

Extra glans door recreatie en toerisme

4 Uitwerking visie op hoofdlijnen

Van toekomstvisie naar 5 speerpunten

De toekomstvisie is uitgewerkt naar vijf speerpunten voor de Leerdamse binnenstad:

1. Compact kernwinkelgebied met onderscheidende deelgebieden
2. Aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied
3. Versterken recreatie en toerisme (“extra glans”)
4. Goed bereikbaar en balans in verschillende vervoerswijzen
5. Samenwerking betrokken partijen

4.1 Compact kernwinkelgebied met onderscheidende deelgebieden

De ambitie is een compact, veelzijdig en goed functionerend centrumgebied, door het ankermodel aan te passen en in te zetten op onderscheidende deelgebieden. Met een diversiteit aan functies en volop ruimte voor detailhandel, horeca en cultuur en met aanbod onderscheidend op kwaliteit, service, nabijheid en sociale functie.

De binnenstad van Leerdam laat de afgelopen jaren een verbreding van de functiemix zien met een afname van detailhandel (vooral niet-dagelijks) en tegelijkertijd een toename van horeca, leisure, ambachten, werken, zorg, maatschappelijke dienstverlening en wonen.

Trends en ontwikkelingen laten zien dat in Leerdam rekening moet worden gehouden met een verdere afname van non-food winkelaanbod als gevolg van diverse factoren, zoals toenemende online kooporiëntatie, de heroriëntatie van filiaal- en grootwinkelbedrijven, gebrek aan bedrijfsopvolging en

gebrek aan investeringsvermogen (mede door corona). Een veel gehanteerde strategie is de inzet op een compacter of kleiner centrumgebied. In de eerdere binnenstadsvisie werd gekozen voor de ‘ankerstructuur’ maar deze lijkt achterhaald. Om het functioneren en het toekomstperspectief van de binnenstad te versterken liggen er kansen in een scherpe **afbakening van het kernwinkelgebied** met een passend winkel- en horeca-aanbod en zo weinig mogelijk leegstand. En tegelijkertijd transformatie en herbestemming van randgebieden en aanloopstraten naar niet-winkelfuncties.

Voor de binnenstad van Leerdam wordt ingezet op onderscheidende **deelgebieden**: verschillende gebieden met elk een eigen profiel, aanbod en kwaliteit. Ondernemers worden verleid te verplaatsen/vestigen op de meest kansrijke plekken, zodat men meer van elkaar kan profiteren. Voor vastgoedeigenaren wordt duidelijk waar investeringskansen liggen en ook bezoekers weten waar zij terecht kunnen.

- In de binnenstad is een **compact recreatief kernwinkelgebied** aangewezen, bestaande uit de Kerkstraat en de zuidzijde van de Fonteinstraat (ter hoogte van de Nieuwstraat). Binnen dit gebied is het wenselijk een zo divers mogelijk voorzieningenaanbod en levendig straatbeeld te realiseren, met volop ruimte voor winkels, horeca, recreatie en leisure. Detailhandel en horeca zijn in dit deelgebied de dominante functies.
 - Wat betreft het winkelaanbod is het zaak in te zetten op zoveel mogelijk behouden in de plinten. Inzetten op behoud en ontwikkeling van voldoende detailhandel in het kernwinkelgebied, aangewezen als perspectiefrijk gebied.
 - Met een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor zelfstandige ondernemers en formules. Het streven is meer variatie in winkels met leuke betaalbare winkels met kleding, boetiekjes, unieke winkels / pop-

up stores. Onderscheidend op kwaliteit, deskundigheid, nabijheid en sociale functie.

- Wonen op de begane grond aan het winkellint is niet toegestaan. Wonen op verdieping is wel toegestaan en juist positief voor de leefbaarheid.
- Ruimte voor een **horecacluster** rond een centrale verblijfs- en ontmoetingsplek (zie paragraaf 4.2). De Markt is het meest kansrijk voor zowel dag-, avond- als uitgaanshoreca. Steeds meer zaken combineren tegenwoordig deze functies. Attractieve terrassen zijn belangrijk voor de uitstraling van dit gebied. De overige horeca (veelal fastservice) blijft op de huidige locaties.
- Aan **weerskanten** van het kernwinkelgebied worden de **moderne supermarkten** met bovenlokale aantrekkingskracht gekoesterd. Het accent ligt op gemakkelijk en efficiënt boodschappen doen. Deze kwaliteit en aantrekkingskracht dient behouden te blijven. Vanwege de beperkte omvang van de Jumbo liggen er kansen om de supermarkt uit te breiden. Ook aanvulling in het boodschappensegment (zoals doelgroepsupermarkt, verspecialzaken) behoort tot de mogelijkheden. Functies die niet in dit profiel passen vinden idealiter hun plek op andere, meer geschikte locaties in de binnenstad.
- In de overige gebieden van de binnenstad worden aantrekkelijke **gemengde gebieden** gecreëerd, met elk een eigen profiel. In deze gebieden wordt een gemengd functieprofiel nagestreefd, met zowel (bestaande) winkels als andere publieksfuncties (niet-winkels), waarbij het uitgangspunt is dat ook in deze gebieden reuring en levendigheid blijft en er ruimte is voor goed ondernemerschap. De aanloopstraten veranderen in een gebied met winkels, bedrijven en (op sommige plekken) woningen.
- Transformatie van (leegstaande winkel) panden naar andere publieksgerichte invulling is de ambitie voor de gemengde gebieden: diensten, zorg, maatschappelijke

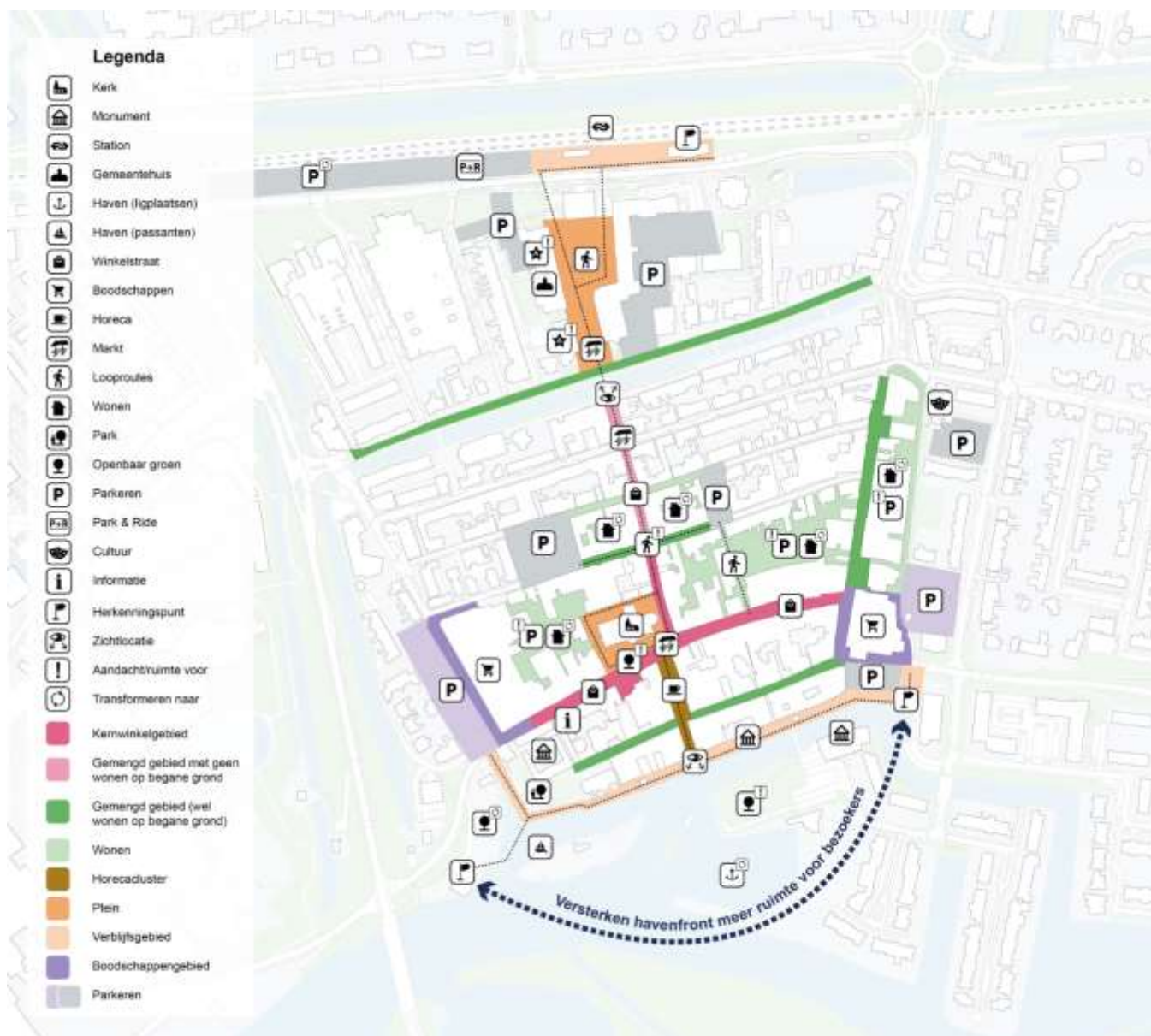
voorzieningen, (avond)horeca, sport, werkfuncties, ambachten en (maak)bedrijvigheid (in relatie met Leerdam Glasstad, maar ook andere ambachten). Ook wonen op begane grond is kansrijk, maar niet in elk deelgebied. Op de Fonteinstraat is wonen op begane grond niet toegestaan. Wonen op de begane grond is met name kansrijk in omgeving Nieuwstraat, Bergstraat en Markthof. Ook buiten de gemengde deelgebieden zijn volop kansen voor wonen.

In hoofdstuk 5 is de visie op deelgebieden uitgewerkt.

Aanvullende functies toegelicht

Zoals aangegeven is de binnenstad meer dan winkelen en horeca alleen. Nadrukkelijk wordt een versterking gezocht in andere functies zoals persoonlijke, ambachtelijke en sociaal-maatschappelijke dienstverlening, cultuur, wonen en werken, met name in de deelgebieden Dr. Reilinghplein/station, Nieuwstraat/Bergstraat/Markthof, Vlietskant/Oostwal.

- **Leisure en cultuur:** culturele voorzieningen en historische elementen zijn essentieel voor de gemeente Vijfheerenlanden en de binnenstad van Leerdam. Leerdam kent een historisch en verrassend centrum aan de Linge. Het culturele aanbod aan voorzieningen is ruim in vergelijking met andere centrumgebieden. Enkele parels in de stad zijn de Glasblazerij, Hofje Mevrouw van Aerden en Stadspodium GO. Er liggen kansen in het versterken van het profiel als Glasstad in het uitbreiden van het aanbod van leisure en cultuur. De cultuurhistorische waarden vanuit het vestingverleden (monumenten, Grote Kerk, Zuidwal, ligging aan de Linge) zichtbaarder maken met informatievoorziening en evenementen. In dit kader verdient de looproute tussen Kerkstraat en Zuidwal bijzondere aandacht. De fraaie en zeer markante

Figuur 2: Compact kernwinkelgebied met onderscheidende deelgebieden

Zuidwal (en de Linge) is nu nogal verborgen voor centrumbezoekers.

- **Dienstverlening en maatschappelijke functies:** verplaatsingen van winkels en horeca binnen het centrum naar het kernwinkelgebied kunnen worden heringevoerd met verschillende typen dienstverlening. Er liggen kansen in het uitbreiden van publieksgerichte dienstverlening in relatie met Leerdam Glasstad (bijvoorbeeld ambachten). Bovendien ontstaat met een prominente rol van wonen in de binnenstad ook meer behoefte aan maatschappelijke voorzieningen, waaronder zorg (eerstelijns zorg of gezondheidsdiensten, apotheek, servicepunt voor ouderen, thuiszorgwinkel). In breder verband vraagt dit ook aandacht om bestaande dienstverlenende functies te verplaatsen naar de binnenstad.
- **Werken (kantoren en maakbedrijvigheid):** kleinschalige kantoren, (flex)werkconcepten en vormen van nieuwe ambachtelijkheid/kleinschalige (maak)bedrijvigheid kunnen een aanvulling vormen op de binnenstad. Er is in toenemende mate een dunne scheidslijn tussen 'zakelijke' en consumentgerichte dienstverlening en werkconcepten worden steeds meer met andere functies vermengd (bijvoorbeeld met horeca).
- **Wonen:** het is de ambitie om meer ruimte te creëren voor wonen in en om het centrum (primair op verdieping en buiten het kernwinkelgebied mogelijk op de begane grond). In het recreatief kernwinkelgebied is wonen op de begane grond niet toegestaan. Er liggen mogelijkheden voor transformatie naar wonen op o.a. Markthof, Bergstraat, Nieuwstraat, Vlietskant, Hoogstraat en binnenterrein Oranjeplein. Kijkend naar de behoefte in Leerdam liggen er met name kansen voor vrijesector- en koopappartementen (bij voorkeur nultredenwoningen).

Een aantrekkelijke weekmarkt, nu en in de toekomst

Los van de 'vaste' functies in de binnenstad is ook de ambulante handel en de weekmarkt een belangrijk onderdeel van de binnenstad. In juni 2021 is de Marktverordening Vijfheerenlanden vastgesteld met regels over de locatie en branchering op de markten. Momenteel wordt op donderdagochtend een weekmarkt gehouden in het centrum van Leerdam (Westwal/Kerkstraat) en op zaterdag een minimarkt aan de Kerkstraat.

De ambitie is het versterken van de weekmarkt om bezoekers te verleiden langer te verblijven en te vertoeven in de binnenstad. De weekmarkt is voor de binnenstad van toegevoegde waarde vanwege de extra bezoekers die de markt genereert en de levendigheid die ontstaat. Dit dient gekoesterd te worden door meer samenwerking te zoeken met winkeliers en horeca (in activiteiten, evenementen en arrangementen) en via communicatie en kwalitatieve productuitbreiding.

4.2 Aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied

De ambitie is het centrum van Leerdam te ontwikkelen tot ontmoetingsgebied, met een levendig en sfeerful straatbeeld en aantrekkelijk verblijfsklimaat, dat door een hoge diversiteit aan functies en voorzieningen een grote en brede aantrekkingskracht heeft.

De binnenstad van Leerdam kan wel wat extra sfeer, beleving en uitstraling gebruiken. Een centrale verblijfsplek ontbreekt en er zijn maar weinig bankjes aanwezig. Bovendien is er geen aaneengesloten voetgangersgebied, wat winkelen in het gebied minder aantrekkelijk maakt. De potentie is er wel: zo kent de binnenstad veel cultuurhistorische waarden

vanuit het vestingverleden. Een aantrekkelijk verblijfsklimaat is de essentie voor een toekomstbestendig centrum.

Deze visie zet in op een binnenstad die naast een fijne plek om te winkelen, ook een aantrekkelijke ontmoetingsplek is met een aantrekkelijke openbare ruimte en verblijfsklimaat. Een aantrekkelijk verblijfsklimaat creëer je niet alleen met een mooie openbare ruimte, maar dit doe je samen met alle betrokken partijen in het centrum. Dit draagt ook bij aan het vestigingsklimaat in de binnenstad.

De Markt als centrale verblijfsplek

Om de binnenstad in de toekomst als verblijfsplek en sociale ontmoetingsplek te positioneren, staat de Markt centraal. Een centrale verblijfsplek met beeldbepalende, sfeervolle horeca en ruimte voor terrassen is belangrijk in het creëren van een aantrekkelijke binnenstad. Meer (dag)horeca met terrasfunctie draagt bij aan de sfeer en aantrekkelijkheid van de binnenstad en kan de verblijfsduur verlengen. Ook zorgt het voor een kwaliteitsversterking van en extra verdienmogelijkheden voor de horeca. Er ontbreekt op dit moment een ontmoetingsplein van enige omvang inclusief terrassen. De meest logische plek hiervoor is de Markt, maar ook richting de Kerkstraat, Fonteinstraat en Zuidwal is extra horeca kansrijk. Met een sterkere focus van horeca in dit gebied ontstaat een centrale verblijfsplek, aantrekkelijk voor bezoekers én nieuw ondernemerschap.

Aanvulling van het horeca-aanbod dient met name gezocht te worden in kwaliteit: nieuwe concepten die inspelen op recreatieve gasten (daggrond geopend, combinaties eten/drinken/uitgaan, meer inspeland op de trends, gezonde en streekeigen gerechten, koffie/theespecialiteiten, combinaties horeca- recreatie, etc.). Zo vormt nieuwe horeca een aanvulling op het bestaande aanbod.

Een belangrijk aandachtspunt voor het horecasegment is de aanpak van ondermijning en veiligheid. Het beleid op het onderwerp ondermijning is opgenomen in Veiligheidsbeleid 2020-2022 (vastgesteld juli 2020).

Verblijfsklimaat en openbare ruimte

Voor de binnenstad van Leerdam wordt ingezet op het terugbrengen van sfeer en gezelligheid in het centrum en het verbeteren van de beleving en uitstraling van verblijfsgebieden (incl. havenfront). Dit vertaalt zich in:

- Een basisniveau van '**schoon, heel en veilig**' is de meest cruciale voorwaarde voor een aantrekkelijke openbare ruimte.
- Meer ruimte voor voetgangers creëren. **Aaneengesloten voetgangersgebied** met voorrang voor voetgangers. Zo wordt het voor bezoekers een aantrekkelijk en bovendien veilig gebied om te verblijven.
- Toevoegen van uitnodigende bankjes om rustig te zitten, speelvoorzieningen etc. en uniforme straatmeubilair en reclame-uitingen. De doelstelling is de **inrichtingselementen** in de openbare ruimte en reclamevoering (aan gevel, op puin en op straat) aan te laten sluiten op het gewenste profiel en uitstraling van Leerdam: historisch en verrassend, met een eigen identiteit/gezicht. Hier liggen ook kansen om te werken met glas en het karakter als glasstad te versterken. Zodat dit toonaangevend wordt voor Leerdam en haar straatbeeld.
- Bij transformatie/vernieuwing wordt ingezet op het upgraden van de **uitstraling van panden** (gevels). Mede door leegstand is het onderhoud van panden niet overal op orde. Er liggen kansen in het terugbrengen van de historische gevelkwaliteit. Een aandachtspunt is dat er bij transformatie naar wonen geen blinde (onaantrekke-

lijke) gevels ontstaan. Dit betekent dat de woningen georiënteerd moeten zijn op de straatkant en er in principe geen parkeren in de plint plaatsvindt.

- Met de inrichting van de openbare ruimte wordt ingezet op **verduurzaming en vergroening**, zodat een prettige leefomgeving ontstaat voor bewoners, ondernemers en toeristen van de binnenstad (zie volgend punt).

Vergroening, klimaatadaptatie en duurzaamheid

Een binnenstad die leefbaarder, groener, gezonder en duurzamer is, dat is wat de bewoners en bezoekers van de binnenstad verdienen. Om dit te bereiken ligt er een opgave om in te zetten op meer groen, sfeerelementen, het beter benutten van het historische karakter van Leerdam:

- **Groen** krijgt een dominante rol in de openbare ruimte, door het toevoegen van bomen, plantenbakken, hagen, etc. Waar mogelijk wordt ingezet op groene gevels, gevelborders/tuinen, groene daken en groene parkeerplaatsen. Niet alleen de openbare ruimte wordt groener, ook particuliere pandeigenaren en huurders worden gestimuleerd om maatregelen te treffen om meer groen aan te brengen (bijv. vergroening binnenterreinen of geveltuintjes). Hierdoor wordt het centrum minder stenig en het draagt bij aan de opgaven rond klimaatadaptatie, tegengaan van hittestress, betere waterafvoer, een schonere lucht en vergroten van de biodiversiteit en luchtkwaliteit.
- Daarnaast wordt ingezet op meer openbaar groen voor sport, spel en ontmoetingen én meer 'eigen' groen bij woningen door de binnenterreinen te vergroenen.
- Door het toevoegen van groen ontstaat ook de mogelijkheid om **waterberging** beter te organiseren, door open straatverharding, groenvakken of het toevoegen van water (bijvoorbeeld fontein). Uitvoering van integrale visie

openbare ruimte en het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2021-2025), waaronder afkoppelen van regenwater in binnenstad Leerdam. Dit draagt bij aan het duurzaam omgaan met water (en hittestress).

- Een leefbare en gezonde binnenstad betekent bovendien dat wordt ingezet op meer beweegaanbod (bijv. sportscholen en fysio), aanbod van gezond / lokaal voedsel en watertappunt(en) en het stimuleren van bewegen en gezonde mobiliteit: toegankelijkheid en veiligheid voor voetgangers, fietsers en mindervaliden (zie paragraaf 4.4).

"Auto te gast" in een voetgangers/fietsgebied

Spelen met water

Groene afscheidings-elementen

Gevelborders

Zitplekken en groen gecombineerd

Overzichtelijke routing met ruimte voor de voetganger

Groene verblijfsplaatsen

Figuur 3: Sfeerbeelden aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied

4.3 Versterken recreatie en toerisme (“extra glans”)

De ambitie is dat cultuur, recreatie en toerisme bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de binnenstad en onderdeel zijn van de lokale economie. Het merk Leerdam Glasstad en de relatie met het buitengebied worden versterkt.

De binnenstad van Leerdam is een historisch en verrassend centrum aan de Linge, in een onontdekte regio. Leerdam ligt op een indrukwekkende plek, met het centrum direct aan een prachtig rivierfront. Deze potentie wordt nog onvoldoende benut. Voor de binnenstad wordt ingezet op het verzilveren van de kansen op recreatief gebied.

Focus op Leerdam Glasstad

Leerdam is al sinds 1765 dé glasstad van Nederland. Met de komst van de glasfabriek in de 18e eeuw ontstond er een grote glasindustrie in Leerdam en dit is vandaag de dag nog goed te zien in de stad. Het Nationaal Glasmuseum is dé glazen schatkamer van Nederland. Elders blijken markante musea enorme katalysatoren van productversterking, marketing en nieuwe doelgroepen (Museum MORE in Gorssel, Groninger Museum, Villa Mondriaan in Winterwijk). Dat biedt ook kansen voor Leerdam. Leerdam als Glasstad voelen en ervaren zodra je de stad binnenkomt. April 2022 worden er nieuwe welkomstborden geplaatst met een glasblazer. Er liggen ook plannen voor het vertellen van het verhaal middels borden/iconen op parkeerplaatsen en door de stad heen.

Al langer bestaat lokaal de wens om het Glasmuseum van de Lingedijk te verhuizen naar de binnenstad. Hiervoor zijn op dit moment geen concrete plannen. Wel ligt er een verzoek bij de gemeenteraad om een locatieonderzoek uit te voeren. Er wordt ingezet op (bezoekers uit) verblijfstoerisme en vooral ‘kwalitatief toeristisch bezoek’. Dit betekent dat het

niet zozeer gaat om meer toeristen, maar wel om het aantrekken van de juiste doelgroep en zorgen dat toeristen langer in Leerdam verblijven. Bovendien is van belang:

- Verbeteren vindbaarheid toeristische attracties en binnenstad door middel van bewegwijzering.
- Investeren in gastvrijheid skills van ondernemers en personeel.
- Uitbreiding openbare toiletten of openstellen toiletten, in combinatie met betere vindbaarheid.
- Gratis parkeermogelijkheden nabij het centrum. Dit heeft de marketingorganisatie gesignaleerd, er ligt ook al een voorstel voor.

Ruimte voor nijverheid, ambacht en kunst en design (meer dan glas)

Cultuur, recreatie en toerisme dragen bij aan de lokale werkgelegenheid en zijn onderdeel van lokale economie. Om dit nog sterker te verankeren, worden er deelgebieden aangewezen waar nijverheid, ambacht en kunst en design bij uitstek een plek kunnen vinden. Kansrijke gebieden zijn met name Fonteinstraat/Kerkstraat/Markt en Zuidwal/Haven. Maar ook in gebieden waar een verkleuring naar werkfuncties wordt voorzien, kunnen ambachten geconcentreerd worden zoals in de Fonteinstraat (noordkant) en Vlietskant/Oostwal. Denk aan ateliers/werkplaatsen waar artistiekelingen (leer, hout, verf, edelmetalen, glas) kunnen werken en waar de bezoeker over de schouder van de maker kan meekijken en iets moois kan kopen.

Om dergelijke concepten in de binnenstad te faciliteren is het van belang om flexibiliteit te creëren en open te staan voor nieuw ondernemerschap. Ambitieuze, eigenwijze ondernemers maken veelal het verschil in centra zoals Leerdam door nieuwe concepten op de markt te zetten waarbij bijvoorbeeld meerdere functies in één concept samenkomen.

Versterken relatie met haven en buitengebied

De haven van Leerdam ligt op korte afstand van de binnenstad, maar de potentie wordt op dit moment onvoldoende benut. Een comfortabel en veilig ingerichte looproute tussen de Glasblazerij en het Glasmuseum biedt zicht op zowel de haven als de Linge. Het kan worden ontwikkeld in samenhang met een goed ontsloten, ruime bezoekersparkeerplaats (langer verblijf) bij het Glasmuseum (zie paragraaf 4.4).

De binnenstad ligt op loopafstand van een zeer fraai buitengebied, waaronder de Lingedijk (het 'Balkon op de Linge'), een uitgestrekt, weidelandschap en vele relictten van de Hollandse waterlinie. Recreanten moeten na een bezoek aan het buitengebied en de haven / rondvaart actiever doorverwezen worden naar de binnenstad, om een hapje te eten, iets te drinken of te shoppen. De visie zet in op het verlengen van het verblijf van bezoekers van de haven en recreatievaart. Dit betekent dat de routes en bewegwijzering vanaf de haven en Lingedijk naar het centrum worden verbeterd en er meer wisselwerking ontstaat met ondernemers in de binnenstad, denk aan leuke kortingsacties bij ondernemers in de binnenstad voor bezoekers van de recreatievaart.

Ruimte voor reuring

De binnenstad van Leerdam kent weinig evenementen en activiteiten jaarrond. Hier liggen kansen om dit uit te breiden en nieuwe evenementen toe te voegen, bijvoorbeeld in relatie met Leerdam Glasstad of de haven. Hiervoor bestaan diverse locaties, waaronder het Glasmuseum (parkeerplaats, grootschalige evenementen), Dr. Reilinghplein (middelgrote activiteiten) en het Kerkplein/Markt (kleinschalig, intiem, kunst en cultuur). De Zuidwal leent zich eveneens voor evenementen, ook om dit bijzondere gebied meer te profileren voor eigen inwoners en bezoekers. Het is onlosmakelijk verbonden met de binnenstad!

4.4 Goed bereikbaar en balans in verschillende vervoerswijzen

Een goed bereikbare binnenstad met een overzichtelijke routing en een centrumgebied dat voor alle verkeersdeelnemers goed bereikbaar en toegankelijk is.

Een cruciaal onderdeel van de visie voor de Leerdamse binnenstad is een balans in vervoerswijzen, met meer prioriteit aan langzaam verkeer en minder nadruk op de auto in de binnenstad. De binnenstad wordt voetgangersvriendelijk. Dit past binnen de hoofddoelstelling van de Mobiliteitsvisie: de gemeente Vijfheerenlanden kiest voor een duurzaam verkeers- en vervoerssysteem en streeft een optimaal netwerk na voor voetgangers, fietsers en OV. Een van de doelen is het autoluwer maken van de binnensteden met als alternatief de fiets en het OV.

Hierna wordt dit voor de Leerdamse binnenstad nader uitgewerkt aan de hand van de volgende onderdelen/gebruikers:

- voetganger
- fiets
- auto
- openbaar vervoer
- overig vervoer

Ruimte voor de voetganger

De binnenstad is op dit moment onvoldoende afgestemd op de voetganger en een aantrekkelijk verblijf. Om meer ruimte te creëren voor de voetganger, wordt ingezet op een **aaneengesloten voetgangersgebied van het station tot de Zuidwal met voorrang** voor voetgangers vanaf de Meent tot de Zuidwal: Fonteinstraat, Markt en Grote Steiger. Auto's kunnen dit gebied nog wel doorkruisen (Noordwal, Bergstraat, Nieuwstraat), maar er geldt voorrang voor voetgangers. Zo wordt de binnenstad een aantrekkelijk en bovendien

veilig gebied om te verblijven: een voetgangersvriendelijke binnenstad. Bijkomend voordeel is dat de Zuidwal beter gekoppeld wordt aan het centrum: een parel aan de rivier, maar op dit moment onvoldoende benut en betrokken bij de binnenstad.

Overigens dient het realiseren van een aaneengesloten voetgangersgebied samen te gaan met het verbeteren van de bereikbaarheid, waarbij parkeren (auto en fiets) belangrijk is. Het is En-En: bezoekers moeten gemakkelijk en snel in de binnenstad kunnen komen (en eventueel parkeren) en vervolgens veilig en aangenaam kunnen verblijven.

De inrichting van de openbare ruimte en het straatprofiel worden qua uitstraling, herkenbaarheid en toegankelijkheid afgestemd op voetgangers, mensen in rolstoel of met een kinderwagen bijvoorbeeld. Doel is een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid, ook voor mindervaliden. Denk aan bredere trottoirs, geen stoepen die schuin aflopen of verschillen in hoogtes, minder blokkades op de stoep (uitstallingen, reclameborden, straatmeubilair en fietsen) en andere kleur van bestrating zodat duidelijk is dat auto's te gast zijn (met name in Kerkstraat).

De investeringen in de voetganger dragen ook bij aan de sociale doelstellingen van de binnenstad. Door meer ruimte te creëren in de openbare ruimte, ten gunste van de voetganger, ontstaat er een omgeving die uitnodigt tot ontmoeten, verblijven en beweging. Dit levert een positief resultaat op de gezondheid en ontmoetingswaarde van de binnenstad.

Fiets

Het fietsgebruik draagt bij aan een gezonde manier van bewegen en bovendien houdt het de binnenstad ook goed bereikbaar. Om het fietsgebruik te promoten is het van belang dat bewoners én bezoekers veilig door de binnenstad kunnen fietsen en hun fiets makkelijk en veilig kunnen stallen.

- **Fietsroutes:** fietsverbindingen vanuit andere wijken en het buitengebied naar de binnenstad zijn redelijk op orde. Wel verdient het aanbeveling om deze routestructuur nader te analyseren op gebruiksgemak en veiligheid, ook binnen het centrum. Zodat dit niet botst met het aaneengesloten voetgangersgebied.
- **Fietsparkeren:** naast een goede fietsverbinding is aandacht voor stallingsmogelijkheden essentieel. Aandacht nodig voor goede fietsparkeerplekken (concentratie, bewaakt, incl. oplaadpunten e-bike bij recreatieve attracties / horeca). Via heldere bewegwijzering zijn de fietsenstallingen goed zichtbaar en vindbaar.

Auto

Uitgangspunt is het gebruik van de auto in de binnenstad te ontmoedigen. Het verminderen van de dominante aanwezigheid van auto's vraagt om extra parkeercapaciteit op andere locaties en alternatieve oplossingen voor de binnenstad. Uitgangspunt is bovendien om parkeerplaatsen zoveel mogelijk als 'groene parkeerplaatsen' in te richten, goed voor waterabsorptie en het tegengaan van hittestress.

Parkeren voor bezoekers

Het is van belang om de doelgroep te blijven faciliteren. Om de druk op de openbare ruimte te verlagen en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren, wordt de bezoeker zoveel mogelijk gestimuleerd om aan de rand van de binnenstad te parkeren. Daarnaast wordt de bewegwijzering naar

parkeerlocaties herzien en verduidelijkt zodat deze gemakkelijk en snel te vinden zijn door automobilisten. De varianten zijn:

- Nabij supermarkten met blauwe zone / betaald parkeren met max. 2 uur
- Doelgericht / kortparkeren op de Kerkstraat: met blauwe zone, max. 30 minuten, zodat de mogelijkheid blijft bestaan om voor de deur te parkeren (voor bezoekers en mindervaliden)
- Langparkeren (recreatief/toeristisch bezoek) gratis op parkeerterreinen aan de stadsranden op loopafstand van de binnenstad

Er is extra parkeercapaciteit nodig aan de rand van de binnenstad om de afname van de parkeercapaciteit in de binnenstad op te vangen. Een dergelijke parkeerlocatie moet snel en veilig bereikbaar/vindbaar zijn. Ook voor de looproute naar de binnenstad gelden randvoorwaarden: (glas)helder, attractief, historische beleving, veilig/toegankelijk, max. 600-700 meter. Op basis van deze voorwaarden is de locatie Glasfabriek het meest geschikt.

Tabel 1: Afweging locatie extra parkeercapaciteit

	Voordelen	Nadelen
Station/P+R	Capaciteit Goed bereikbaar, vindbaar Invulling daluren P+R (weekenden)	Looproute naar centrum niet helder/attractief Afstand tot Kerkplein: 600 meter
Kristallijn	Nabij centrum (afstand Kerkplein: 500 meter) Goed bereikbaar	Voldoende capaciteit? Looproute naar centrum niet helder/attractief Matige vindbaarheid Op dit moment alleen toegankelijk voor vergunninghouders. Kansrijk: afspraken maken met eigenaar om parkeerplaatsen die de gemeente huurt 's avonds en in het weekend anders in te zetten (voor bezoekers en bewoners).
Glasfabriek (Lingedijk)	Ruime capaciteit Goed bereikbaar/zichtbaar v.a. N848 Fraaie looproute naar centrum via Zuidwal (afstand Kerkstraat: 600 meter)	Privaat eigendom (Glasfabriek) Ook functie evenemententerrein Verkeersveiligheid looproute
Oranjeplein (mits extra parkeerdek)	Korte looproute (rand historisch centrum)	Toe/afvoerroutes N848 relatief omslachtig Extra verkeer in centrum Hoge kosten extra parkeerdek Bouwverlast realisatie, minder parkeercapaciteit tijdens bouw
Voorwaartsveld / Sportaccommodatie het Dak	Redelijk ruime capaciteit Korte looproute (afstand Kerkplein: 500 meter)	Beschikbaarheid is vraagteken; parkeerplaats in gebruik bij diverse doelgroepen (bezoekers, school, bewoners) Relatief lastig vindbaar/bereikbaar vanaf N848 Looproute naar centrum niet helder/attractief

Parkeren voor bewoners

Parkeren in de binnenstad is in de toekomst hoofdzakelijk nog bedoeld voor bewoners, bezoekers parkeren zoveel mogelijk aan de randen. Door de groei van het aantal woningen zal ook de behoefte aan parkeerplaatsen voor vergunningshouders de komende jaren toenemen. Om deze transitie in beweging te zetten en gezien de wens om meer ruimte voor verblijf te realiseren in de openbare ruimte, wordt de parkeernormering en uitgifte van parkeervergunningen bij transformatie naar woningen aangepast. Dit betekent dat het niet meer vanzelfsprekend is dat elke nieuwe woning in de binnenstad ook een parkeervergunning krijgt, dit gaat immers ten koste van ruimte voor parkeren voor bezoekers, doet afbreuk aan de leefbaarheid en leidt tot ongewenst zoekverkeer (met name op zaterdag en in de avonden).

Uitgangspunten die in de parkeernormennota worden opgenomen:

- Uitbreiding van het aantal categorieën woningen waaronder categorieën met een lagere parkeernorm (bijv. woningen voor studenten en starters).
- Maximale loopafstanden voor parkeren voor bewoners vergroten van 100 meter naar 600 meter.
- Als alternatief duurzame mobiliteitsvormen aanbieden (zoals deelmobiliteit, wat de parkeerdruk op de omgeving verlicht).

Om meer parkeerplekken voor bewoners te realiseren liggen er bovendien kansen om (waar mogelijk) binnenterreinen gedeeltelijk te transformeren naar parkeerplekken.

Voor bewoners geldt dat er de komende jaren wordt ingezet op het verbeteren van de bereikbaarheid voor andere modaliteiten dan de auto. Een fijnmazig netwerk aan deelmodaliteiten, het optimaliseren van het openbaar vervoer en het verbeteren van fietsverbindingen en -parkeren is onderdeel hiervan.

Kerkstraat: meer ruimte voor verblijven

De wens voor de Kerkstraat is om de auto minder dominant aanwezig te laten zijn, prioriteit aan langzaam verkeer te geven en meer ruimte voor groen en terrassen te creëren.

Dit wordt bereikt door herinrichting van de straat tot een gelijk straatniveau (bestrating op één niveau) en met het auto te gast principe. Met ruimte voor voetgangers. Vooral de smalle stoepen en schuinheid van de stoepen vormen een probleem voor de toegankelijkheid. De inrichting van de straat moet aanvoelen als een plek om langzaam te rijden, waar voetgangers voorrang hebben. Met de juiste bestrating en vormgeving wordt het auto te gast principe helder (denk aan smal profiel, drempels, meer groen in het straatbeeld) en ontstaat meer ruimte voor de voetganger.

Daarnaast liggen er kansen in het periodiek afsluiten van de Kerkstraat op 3 dagen (donderdag, vrijdag, zaterdag) i.c.m. metingen van verkeersstromen en parkeerdruk:

- Overdag afsluiten van de Kerkstraat voor autoverkeer, starttijd vanaf 11 uur. Door het afsluiten van de Kerkstraat zal het naar verwachting drukker worden in andere woonstraten waaronder de Noordwal en Hoogstraat. Daarom moet er ook bekeken worden wat dit betekent voor andere straten en moeten deze straten meegenomen worden in het plan.
- Bevoorrading alleen in de ochtenden.
- Eventueel afsluiten of alleen bestemmingsverkeer op Hoogstraat.

Openbaar vervoer

De binnenstad van Leerdam is door de ligging nabij het treinstation goed bereikbaar. Ook de bussen stoppen bij het station. Om het openbaar vervoer te promoten liggen er met name kansen in het verbeteren van de verbinding met het

station. De voetgangersroute van het station tot de Zuidwal draagt hieraan bij.

Overig vervoer

- **Elektrisch vervoer en deelmobiliteit:** meer oplaadpunten voor elektrische auto's en e-bikes, met behulp van een laadpalenkaart in plaats van 'wildgroei'. Daarnaast deelmobiliteit stimuleren, aantrekkelijk voor bewoners aangezien dit ook parkeerplekken scheelt. Dit wordt met name gestimuleerd door dit bij transformatie naar woningbouw als duurzaam alternatief aan te bieden.
- **Slimme en duurzame logistiek:** er wordt ingezet op minder goederenvervoersbewegingen en schonere en slimmere bevoorrading via stadsdistributie. Dit betekent dat grotere vrachtwagens aan de rand van de binnenstad laden/lossen en de bevoorrading van de winkels gebeurt met kleinere wagentjes (elektrisch vervoer).

4.5 Samenwerking betrokken partijen

De ambitie is de doorontwikkeling van de samenwerking door het verbinden van de verschillende collectieven: ondernemers, vastgoed, bewoners en gemeente.

De handen ineenslaan

Ongeacht de andere ambities moet samenwerking en saamhorigheid tussen alle stakeholders de basis zijn. Het zorgt voor organiserend vermogen, het laden van de unieke eigenschappen, cohesie en identiteit. Er is sprake van een groot aantal verschillende collectieven die een rol hebben bij het samenbrengen van stakeholders, het promoten van het aanbod en het organiseren van projecten en activiteiten. Maar een echte samenwerking tussen de collectieven ontbreekt in Leerdam.

De binnenstadvisie moet elan brengen in de samenwerking. Alle stakeholders hebben er een belang bij samen de schouder eronder te zetten. Daarvoor is het zaak dat de collectieven de handen ineenslaan en zich verbinden met elkaar ingegeven door transformatieplannen/wensen en oplossen van problemen m.b.t. parkeren en wonen. Denk aan gemeente, ondernemers (LOV), vastgoedeigenaren, wijkraad, bewoners, cultuur en recreatie (zoals Glasmuseum en de blazerij, Hofje van Mevrouw van Aerden). Dat moet de basis zijn om vanuit daar de projecten in de binnenstadvisie uit te voeren. Het uitvoeringsprogramma vormt daarvoor de basis.

Marketing en promotie

Ook op het gebied van marketing en promotie van de binnenstad is het van belang om samen op te trekken, bijvoorbeeld door actieve marktwerking (social media, journalisten/bloggers uitnodigen, groepsactiviteiten, etc.), nieuw marketingbureau en neuzen dezelfde kant op: qua openingstijden en openstelling met koopavonden. Vier jaar geleden is het T.I.P. opgericht voor marketing en promotie van Leerdam Glasstad. Deze stichting is opgeheven en er is een nieuwe voor in de plaats gekomen: gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge.

5 Visie op deelgebieden

In dit hoofdstuk zijn de ambities en uitgangspunten uit de visie uitgewerkt naar de verschillende deelgebieden in de Leerdamse binnenstad. Per deelgebied staan verschillende uitgangspunten, ambities en acties centraal. Per deelgebied zijn ook referentiebeelden opgenomen, ter illustratie.

De binnenstad valt globaal uiteen in 8 deelgebieden:

1. Dr. Reilinghplein / Station e.o.
2. Meent (incl. verbinding Dr. Reilinghplein – Fonteinstraat)
3. Fonteinstraat
4. Nieuwstraat / Bergstraat / Markthof
5. Kerkstraat / Markt
6. Vlietskant / Hooghoek
7. Westwal
8. Zuidwal / Haven / Hoogstraat

Figuur 4: Vlekkenkaart deelgebieden binnenstad Leerdam

1. Dr. Reilinghplein / Station e.o.*“Maatschappelijk draaipunt van Leerdam”*

- Uitgangspunt is dat het plein een publieksgerichte functie behoudt en dit verder versterkt wordt. Hierbij ligt er een kans om het profiel rondom functies als dienstverlening, maatschappelijk, werken en wonen te versterken.
- Ter ondersteuning van de publieksgerichte functie van het plein en de schakelfunctie tussen het station en de binnenstad, is er eventueel ruimte voor 1 (geïntegreerde) daghoreca zaak. Zorgen voor reuring.
- Inzetten op het versterken van de bereikbaarheid voor de voetganger met een aaneengesloten voetgangersgebied van het station tot de haven. Voor de kruising met de Stationsweg betekent dit dat voetgangers voorrang krijgen, hier ligt al een zebraadpad. Deze belangrijke route van station naar de binnenstad wordt behouden.
- Bovendien wordt de bewegwijzering naar de binnenstad toe verbeterd, dit is immers de plek waar bezoekers (met de trein) Leerdam binnen komen. Het Dr. Reilinghplein vormt de connectie met het station; het is dus belangrijk om dit als levendig gebied overeind te houden.
- Om het parkeren in het noorden van de binnenstad te verbeteren, wordt gedacht aan het uitbreiden van parkeerplaatsen rond het station/gemeentehuis. Ook is het kansrijk om de parkeermogelijkheden van het te vernieuwen gemeentehuis in het weekend in te zetten voor bezoekers van de binnenstad. eventueel een fietsenstalling rond Dr. Reilinghplein.
- Aanpassing waterelement met bijvoorbeeld fonteintjes en een trap, zodat kinderen er kunnen spelen. Ook mag het Dr. Reilinghplein meer groen krijgen om een plek te creëren waar het fijn verblijven is (inclusief bankjes) en om hittestress tegen te gaan.

*Referentiebeeld Dr. Reilinghplein / Station e.o.***2. Meent (incl. verbinding Dr. Reilinghplein – Fonteinstraat)***“Groene rand van het centrum”*

- Op de Meent is ruimte voor wonen, kantoren en dienstverlening.
- Inzetten op het versterken van het ‘welkomgevoel’ van de binnenstad voor de verbinding tussen Dr. Reilinghplein en Fonteinstraat. Hier moet je het centrumgevoel krijgen. Functioneel door een publieksgerichte trekker (horeca) met uitstraling (bijvoorbeeld karakteristieke

gevel, avondverlichting, terras, etc.). Ruimtelijk door vergroening, eenduidige en rustige reclame-uitingen, brede voetpaden, etc.

- De ambitie is om de entree van de binnenstad te versterken door een aangesloten voetgangersgebied te creëren van station tot haven, waarbij voetgangers voorrang hebben. Voor de kruising met de Meent betekent dit het onderzoeken van mogelijkheden om hier een veilige oversteekplaats voor voetgangers te realiseren. De auto blijft welkom, maar is ondergeschikt in het nieuwe straatprofiel. Belangrijk onderdeel van de looproute naar het centrum.

*Referentiebeeld Meent***3. Fonteinstraat***“De kleurrijkste straat van Leerdam”*

- De Fonteinstraat vormt de connectie met het station; het is dus belangrijk om dit als levendig gebied overeind te

houden. Inzetten op een verkleuring van de Fonteinstraat naar een breed gemengd, publieksgericht aanbod zoals winkels, horeca, cultuur/leisure, dienstverlening en maatschappelijke voorzieningen. Wonen op begane grond is niet toegestaan.

- De Fonteinstraat behoudt nadrukkelijk een publieksgerichte functie, ondanks dat de noordzijde een andere functie vervult dan het kernwinkelgebied (zuidzijde van de Fonteinstraat) en zich in feite in een gemengd gebied van de binnenstad bevindt.
- Daarnaast ligt er een opgave om de panden aantrekkelijker te maken door middel van inzet op gevelvernieuwing gericht op een hogere beeldkwaliteit. Ook een lager tempo van het dwarsverkeer heeft aandacht, waarbij de voetganger voorrang heeft.

Referentiebeeld Fonteinstraat

4. Nieuwstraat / Bergstraat / Markthof

“Wonen in een historische binnenstad”

- Voor de Nieuwstraat geldt dat er nog deels een commerciële functie behouden blijft, naast de woonfunctie.
- Voor de Bergstraat en Markthof wordt ingezet op transformatie naar wonen. Bij verdere uitbreiding naar wonen zou Markthof meer vergunninghoudersparkeerplaatsen moeten krijgen, overwegen om betaald parkeerplaatsen om te zetten. Schavet en Poorterij voorzien al in vergunninghoudersparkeerplaatsen voor deze straten.
- Om de leefbaarheid te vergroten wordt ingezet op geveltuintjes en aantrekkelijke aankleding van de woningen (gevelkwaliteit). Nadrukkelijk is er in het kader van de leefbaarheid aandacht voor de verkeerssituatie in deze straten, bij (gedeeltelijk) afsluiten van de Kerkstraat.

Referentiebeeld Nieuwstraat / Bergstraat / Markthof

5. Kerkstraat / Markt

“Veelzijdig winkelgebied, met een monumentaal Kerkplein”

- Kerkstraat / Markt vormt het kernwinkel- en verblijfsgebied van de binnenstad, met een concentratie van het winkelaanbod. Uitgangspunt is het verder versterken van de Kerkstraat met winkels en commerciële functies, zoveel mogelijk aangesloten.
- Voor de Markt wordt ingezet op het versterken van de verblijfsfunctie met (dag)horeca, cultuur, beleving historie & glas. Het is dé plek voor concentratie van horeca-aanbod.
- Voor het hele gebied geldt dat er geen wonen in de plint (begane grond) is toegestaan.
- Het kernwinkelgebied kan en moet gezelliger worden. Het streven is een voetgangersrijk gebied met ruimte voor verblijven, terrassen en groen. Dit kan betekenen het (periodiek) afsluiten van de Kerkstraat voor verkeer zodat het aantrekkelijk wordt om in het gebied te verblijven.
- Ook een nieuw straatprofiel en vergroening draagt bij aan de verblijfskwaliteit van het kernwinkelgebied. Bij de herinrichting van de Kerkstraat vormt de voetganger de primaire mobiliteitsvorm. De auto blijft daarbij welkom, maar is ondergeschikt aan voetgangers (auto te gast). Dit door bijvoorbeeld het toepassen van één materiaal-soort van gevel tot gevel en meer ruimte voor groen en terrassen, maar met behoud van voldoende parkeergelegenheid (kort parkeren). Op de Kerkstraat kan alleen kort geparkeerd worden (en alleen op momenten dat de Kerkstraat niet is afgesloten). Voor lang verblijf dient uitgeweken te worden naar de parkeerlocaties aan de randen van de binnenstad. Of autoverkeer helemaal verboden wordt op de Kerkstraat is onderdeel van de uitvoering.

Referentiebeelden Kerkstraat / Markt

6. Vlietskant / Hooghoek

“Levendige winkel-, werk- en woonstraat”

- Uitgangspunt voor het zuidelijk gebied is het behoud van het supermarktaanbod, voldoende parkeerplaatsen t.b.v. kort parkeren en de goede bereikbaarheid. De Albert Heijn is de trekker van het gebied.
- Voor het overige deel, buiten de omgeving van Albert Heijn, is de ambitie op termijn in te zetten op transformatie naar werken/diensten en wonen, mogelijk ook bezorghoreca. Bestaande winkels krijgen de mogelijkheid om in de straat te blijven, maar ook de ruimte om te verplaatsen naar het kernwinkelgebied. Dit dient nader onderzocht te worden, maar er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de inzet van een verplaatsingssubsidie.
- Ook opwaarderen van het gevelbeeld aan de Oostwal is een belangrijke opgave.
- Mogelijk kansen voor een fietsenstalling (in leegstaand vastgoed).

Referentiebeeld Vlietskant

7. Westwal

“Belangrijk boodschappencentrum in de binnenstad”

- Uitgangspunt voor het zuidelijk gebied is behoud van het supermarktaanbod, voldoende parkeerplaatsen t.b.v. kort parkeren/bewoners en een goede bereikbaarheid. De Jumbo is de trekker van het gebied. Uitbreiding en concentratie van het dagelijks aanbod op deze locatie is wenselijk, er zijn plannen om hier een groentezaak te vestigen.
- Mogelijk kansen voor uitbreiden en aanpassen fietsenstalling, om de voetganger meer ruimte te bieden en de fietser beter te faciliteren.
- Aandacht uniforme straatmeubilair en reclame-uitingen.

Referentiebeeld Westwal

8. Zuidwal / Haven / Hoogstraat

“De Zuidwal: het best bewaarde geheim van Leerdam...”

- Dit gebied heeft hoge cultuurhistorische en recreatieve waarden, maar ligt momenteel wat verborgen voor veel binnenstadbezoekers. Ook de algehele uitstraling en inrichting van de openbare ruimte is nog onder de maat. Inzetten op een hogere verblijfskwaliteit en beleving van het water, groen en cultuurhistorie. Inclusief passende voorzieningen voor horeca, cultuur en recreatie, en hoogwaardig straatmeubilair. Het thema Leerdam Glasstad (met o.a. de Glasblazerij) kan hier nog nadrukkelijker aandacht krijgen, ook in de openbare ruimte en middels kunstzinnige decoraties.
- Versterken voetgangersverbinding Kerkplein-Markt-Grote Steiger-Zuidwal.
- Aantrekkelijke, breed toegankelijke entree vanaf het water.
- Samen met de visvereniging werken aan een vernieuwde inrichting en gedeeltelijke openstelling van 't Oevertje. Het eiland is grotendeels eigendom van de gemeente maar nu afgesloten voor inwoners en bezoekers. Tijdens het zomerseizoen wil de gemeente het eiland openstellen. Want vanuit toeristisch en recreatief perspectief biedt het eiland veel mogelijkheden en een absolute kans voor (de binnenstad van) Leerdam. Meer toegankelijk maken van het 't Oevertje voor recreanten is kansrijk, door een nieuwe passantensteiger, botenverhuur en een recreatie/horecapunt met publiekstreckende functie. Hierdoor zullen meer mensen 'de loop' vinden naar dit gebied via de Zuidwal.
- Betere integratie in het regionale routenetwerk voor recreatieve wandelaars en fietsers. Gebruiksvriendelijke en veilige routes vanuit/naar het buitengebied. Voor deze doelgroepen is de Zuidwal het beste uitgangspunt voor een bezoek aan de Leerdamse binnenstad.

- Voor de Hoogstraat zijn belangrijke opgaven het opwaarderen van het gevelbeeld (gevelvernieuwing), toevoegen van meer groen, lagere snelheid van verkeer.

Referentiebeelden Zuidwal / Haven

6 Aan de slag!

Een vitale en leefbare binnenstad

Met de binnenstadvisie stelt Leerdam zich tot doel de verblijfskwaliteit van de binnenstad voor bezoekers en bewoners te vergroten. Een plek waar mensen graag wonen en bezoekers aangenaam worden verrast. De binnenstad biedt een breed aanbod van winkels, horeca, dienstverlening en cultuur en de leegstand is beperkt. Iedereen en alle modaliteiten zijn welkom in de binnenstad, maar het belang van de voetganger en fietser staat voorop.

Vertaling toekomstvisie naar uitvoering

Met deze visie zijn de kaders aangegeven van de gewenste ontwikkelingen. Nieuwe initiatieven zullen zoveel mogelijk gezamenlijk tot stand moeten komen, dus met betrokkenheid van gemeente, vastgoedeigenaren, ondernemers en bewoners. Zodat de participatie niet alleen beperkt blijft tot het proces, maar doorloopt in de uitvoering. Het is daarom noodzakelijk dat alle partijen samen met de gemeente zowel op centrumniveau als op het niveau van de deelgebieden met elkaar praten, samenwerken en afstemmen.

Dit is een essentiële randvoorwaarde om de gestelde doelen te verwezenlijken. Om alle partijen een stem te geven in de ontwikkeling en uitvoering is een goede organisatiestructuur belangrijk. Vanuit deze structuur kunnen belangen een plek krijgen en acties worden uitgevoerd, waarbij continuïteit is gewaarborgd.

De uitvoeringsstrategie zal per thema c.q. gebied verschillen. Dit geldt ook voor de benodigde instrumenten, personele en financiële inzet. Op de volgende pagina worden de kansrijke acties geclusterd naar thema.

Keuzes en prioritering

Het navolgende uitvoeringsprogramma (tabel 2) moet worden beschouwd als aanzet voor de belangrijkste actiepunten. Het is nadrukkelijk geen 'dichtgetimmerde' blauwdruk, maar een 'werkdocument' waarmee alle betrokken partijen aan de slag moeten. De dynamiek rond detailhandel, horeca, cultuur, wonen en mobiliteit is immers groot, met doorlopend nieuwe kansen. Er kunnen altijd andere acties worden toegevoegd, inspelend op actuele trends en consumentengedrag. Nieuwe en met name originele ideeën ter versterking van de binnenstad en de wervingskracht op (nieuwe) bezoekers en ondernemers moeten altijd serieus worden beoordeeld en desgewenst geïmplementeerd, met de beschreven visie als uitgangspunt. Soms kunnen acties worden samengevoegd.

De vermelde actiepunten, rolverdeling en prioritering zijn afgestemd met betrokken partijen. Het is echter aan de organisaties zelf om hier specifieke keuzes in te maken en het ook daadwerkelijk uit te voeren. In het uitvoeringsprogramma is aangegeven welke actiepunten als eerste kunnen worden opgepakt. Andere onderzoeken/actiepunten volgen later.

Financieel kader

Naast een sterke, hechte uitvoeringsorganisatie wordt het succes van het uitvoeringsprogramma vooral bepaald door de beschikbare personele (mankracht) en financiële middelen. Een deel van de actiepunten is beleidsmatig of organisatorisch van aard, met verhoudingsgewijs lage kosten. Investerings in openbare ruimte, infrastructuur en vastgoed kunnen beduidend zijn, maar hebben meestal ook betrekking op regulier onderhoud en modernisering. Het betreft dus slechts ten dele extra kosten. In financiële zin zijn eigenlijk alleen de gemeente, ondernemers, vastgoedeigenaren en de Stichting Ondernemings Fonds (beheerd door het L.O.V.) in de positie om structureel en wezenlijk financieel bij te dragen aan het

centrum. Voor de vastgoedsector is slechts één collectieve methode juridisch bindend voor alle eigenaren, namelijk een Bedrijveninvesteringszone (BIZ). Veel vastgoedeigenaren beseffen individueel ook het belang van hoge beeldkwaliteiten (uitstraling), maar het is in Leerdam een belangrijk aandachtspunt.

De gemeente is verantwoordelijk voor haar reguliere taken, zoals het opstellen van beleid en de aanleg, beheer en onderhoud van de openbare ruimte en infrastructuur. Vanuit de Provincie Utrecht is de subsidieregeling Versterking Vitaliteit Binnensteden, Dorpskernen en Winkelcentra beschikbaar.

Niet voor alle acties en projecten is eenduidig te bepalen wie (financieel) verantwoordelijk is. Projecten kunnen soms door andere partijen en uit andere 'potjes' worden bekostigd. Dit moet in de uitwerking van het actieprogramma in onderling overleg nader worden bepaald.

Ten slotte

De Leerdamse binnenstad heeft een lange geschiedenis en een uitdagende toekomst. De lokale ondernemers zien de toekomst met vertrouwen tegemoet, maar er moet wel wat gebeuren. Steeds meer mensen ontdekken bovendien de unieke woonkwaliteiten en recreatieve mogelijkheden in Leerdam en omgeving. Door structuurversterking en een gezamenlijke aanpak van productkwaliteiten, inrichting van de openbare ruimte, mobiliteit en marketing blijft het centrum ook op langere termijn attractief voor lokale inwoners en (boven)regionale bezoekers en recreanten. Diverse monumentale rivierstadjes in Nederland illustreren deze bijzondere potenties, ook op economisch, toeristisch en maatschappelijk vlak. Ze worden steeds populairder als woon- en recreatiebestemming.

BRO heeft tijdens dit onderzoek mogen ervaren dat de belangrijkste stakeholders in Leerdam nauw bij de binnenstad en haar toekomst zijn betrokken en actief willen bijdragen aan de versterking ervan. Zowel gemeente, ondernemers, bewoners als andere organisaties leverden een waardevolle bijdrage. Wij willen hen dan ook graag bedanken voor hun inzet!

Tabel 2: Uitvoeringsprogramma

Speerpunten	Acties	Partijen*					Planning	
		G	O	V	B	C		
Compact kernwinkelgebied	Aanstellen vastgoedmanager	X					Gereed	
	Verkennen transformatiekansen zijstraten/aanloopstraten	X	X	X			Korte termijn	
	Onderzoeken haalbaarheid verplaatsing- en transformatiesubsidie	X					Korte termijn	
	Clusteren commerciële functies in het kernwinkelgebied	X	X	X				
	Uitbreiden horecafunctie met terrassen op de Markt	X	X					
Aantrekkelijk ontmoetings- en verblijfsgebied	Aanwijzen en inrichten locaties voor tijdelijk en permanent groen, geveltuinen	X	X	X	X		Korte termijn	
	Tijdelijke invulling leegstand (kunst, glas, historische foto's, etc.)		X	X		X	Korte termijn	
	Verbeteren routing door de binnenstad voor bezoekers	X						
	Versterken voetgangersgebied noord-zuid, voorrang voor voetgangers kruisende straten	X						
	Beeldkwaliteitsplan opstellen	X	X	X	X			
	Opwaardering gevels, inrichting openbare ruimte en uitstallingen		X	X	X			
	Kansen verkennen (collectieve) verduurzaming vastgoed, stimuleringsregeling	X		X				
	Acquisitie nieuwe bedrijven (detailhandel, horeca, dienstverlening, etc.)	X		X				
	Versterken recreatie en toerisme	Versterking van het merk Glasstad (o.a. via glasaankleding)	X	X	X	X	X	Lopend
		Marktbewerking en acties vanuit ondernemers, Glasmuseum etc. t.b.v. recreanten, toeristen		X			X	Korte termijn
Jaarrond programma evenementen, activiteiten (groot en klein, alle doelgroepen)		X	X			X	Korte termijn	
Looproute, aankleding en bewegwijzering Glasmuseum-Glasblazerij-binnenstad (samenwerking Glasmuseum)		X				X		
Verbeteren relatie Haven met Landtong/Stadspark (groen, ontspanning, verkoeling)		X	X					
Versterken openbare recreatiefunctie eiland 't Oevertje		X						
Toeristisch-recreatieve marktbewerking samen met andere plaatsen aan Linge		X	X	X		X		
Goed bereikbaar en balans in vervoerswijzen	Beleidsnota parkeernormen (waaronder de mogelijkheid om een deel van de parkeereis te vervangen door het aanbieden van deelmobiliteit)	X					Lopend	
	Parkeerdrukmeting	X					Lopend	
	Nieuw parkeerbeleid (hieronder valt o.a. parkeervergunningen, betaald parkeren, blauwe zone, fietsparkeren)	X	X	X	X	X		
	Verkeerscirculatieplan (VCP)	X	X	X	X	X		
	Herinrichting binnenstad voetgangersvriendelijk	X	X	X	X	X		
(Periodiek) afsluiten Kerkstraat voor auto en inrichting waarbij auto te gast is of helemaal verboden	X	X		X				

* G: Gemeente, O: Ondernemers (detailhandel, horeca, dienstverlening, ambulante handel), V: Vastgoedeigenaren, B: Bewoners (o.a. Wijkraad), C: Culturele organisaties, evenementenorganisaties

Tabel 2: Uitvoeringsprogramma (vervolg)

Speerpunten	Acties	Partijen*					Planning
		G	O	V	B	C	
Samenwerking betrokken partijen	Duurzame samenwerkings- en overlegstructuur betrokken partijen opzetten, incl. cultuur	X	X	X	X	X	Korte termijn
	Gezamenlijke marketing en promotie binnenstad	X	X			X	
Overig	Vaststelling visie binnenstad als beleid	X					Korte termijn
	Coördinator voor de uitvoering Binnenstadvisie aanstellen	X	X		X		Korte termijn
	Doorvertalen visie in bestemmingsplan en overige beleidsnota's	X					
	Grotere binding lokale inwoners (loyaltyformules, activiteiten, samenwerking scholen, etc.)		X				

* G: Gemeente, O: Ondernemers (detailhandel, horeca, dienstverlening, ambulante handel), V: Vastgoedeigenaren, B: Bewoners (o.a. Wijkraad), C: Culturele organisaties, evenementenorganisaties

www.bro.nl | info@bro.nl

Hoofdvestiging Boxtel

Boscheweg 107
5282 WV Boxtel
T +31 (0)411 850 400

Vestiging Amsterdam

Rhijnspoorplein 38
1018 TX Amsterdam
T +31 (0)20 506 19 99

Vestiging Venlo

Industriestraat 94
5931 PK Tegelen
T +31 (0)77 373 06 01